

Historia ustanawiania herbu dla Gminy Iłża

IŁŻECKIE TOWARZYSTWO
HISTORYCZNO - NAUKOWE
27-100 Iłża, ul. Bodzentyńska 45; ithn@ilzahistoria.pl

Iłża, dnia 24. 09. 2019 r.

Szanowna Pani
Agnieszka Okruta
Przewodnicząca Rady Miejskiej
Rynek 11
27-100 Iłża

Szanowna Pani Przewodnicząca,

od chwili objęcia zarządu Iłży przez nowe władze, nastąpiło wiele pozytywnych zmian w zakresie dbałości o wygląd miasta oraz jego wizerunek medialny. Niestety pojawiły się koncepcje, co do których Iłżeckie Towarzystwo Historyczno - Naukowe, którego jednym z celów statutowych jest troska o dobra kultury, ma uzasadnione zastrzeżenia.

Nasz niepokój budzi zastępowanie historycznego herbu miasta tzw. logotypem, którym opatrzona jest oficjalna strona miasta, miejski profil FB, plakaty informujące o imprezach organizowanych pod patronatem miasta, tabliczki z nazwami ulic oraz inne materiały reklamowe. Prowadzone działania zmierzające do wyrugowania jednego z najcenniejszych atrybutów miejskości Iłży - jej ponad 500 letniego znaku, pozostają w sprzeczności do obecnie promowanego przez miasto motta - *Przygoda z historią*.

Wiadomym jest powszechnie, że logotyp stanowi jeden z elementów marketingowych zarządzania miastem, ale to herb jest reprezentacyjnym i rozpoznawalnym znakiem urzędowym, symbolem danego samorządu, a w szczególności elementem jego tożsamości.

Budowanie wizerunku miasta przy jednoczesnym użyciu herbu i logo wymaga opracowania jasnych reguł ich współwystępowania. Obowiązuje przy tym zasada, że herb jest znakiem reprezentacyjnym i temu znakowi powinny być podporządkowane inne, w tym logo miasta.

Z pewnością dzisiejsza graficzna forma herbu nie jest doskonała pod względem prawideł heraldycznych, lecz nawet w tym stanie jego wartość historyczna przesądza, że ma on nieporównywalnie większe znaczenie od każdego, nawet najbardziej pomysłowego i błyskotliwego logotypu. Poza tym jest to znak oficjalny, zatwierdzony w Statucie Gminy Iłża we wrześniu 2018 r. i z tego powodu jest uprzywilejowany przed każdym innym znakiem.

W związku z powyższym, prosimy o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Z poważaniem
w imieniu Zarządu ITHN
Prezes
Stowarzyszenia ITHN
Nowakowski
Paweł Nowakowski

**RADA MIEJSKA W IŁŻY
UL. RYNEK 11
27-100 IŁŻA**

tel. (48) 341 22 19, (48) 616 24 78, e-mail: radamiejska@ilza.pl

OR. 0005.85.2019

Iłża, 04.10.2019 r.

**Iłżeckie Towarzystwo
Historyczno – Naukowe
ul. Bodzentyńska 45
27 – 100 Iłża**

Rada Miejska w Iłży w odpowiedzi na pismo w sprawie niepokoju dotyczącego zastąpienia historycznego herbu miasta tzw. logotypem informuje, że zostało ono rozpatrzone na posiedzeniu Komisji Zdrowia, Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki w dniu 26.09.2019 r. Komisja wyjaśnia, że z otrzymanych informacji Burmistrza, istniejący herb nigdy nie był opiniowany przez komisję heraldyczną i okazało się, że obecny herb jest niezgodny z zasadami tworzenia herbów w Polsce. Herb w Polsce musi posiadać tarczę późno gotycką, czyli zamkniętą na górze. W najbliższym czasie zostanie ogłoszone zapytanie odnośnie napisania wniosku do komisji heraldycznej, po zatwierdzeniu wniosku, komisja heraldyczna wyda wytyczne co do wyglądu herbu, a następnie zostanie opracowany herb i po zatwierdzeniu przez komisję heraldyczną, herb będzie pokazywany na wszelkich oficjalnych dokumentach. Od tej chwili będą używane dwa symbole w Iłży: herb i logotyp.

Z poważaniem

Przewodnicząca Rady

Agnieszka Okruta

IŁŻECKIE TOWARZYSTWO
HISTORYCZNO - NAUKOWE
27-100 Iłża, ul. Bodzentyńska 45; ithn@ilzahistoria.pl

Iłża, dnia 20. 10. 2019 r.

Szanowna Pani
Agnieszka Okruta
Przewodnicząca Rady Miejskiej
Rynek 11
27-100 Iłża

Szanowna Pani Przewodnicząca,

dziękuję bardzo za zainteresowanie naszym pismem z dnia 24.09.2019 r. dotyczącym zastępowania herbu Iłży nowopowstałym logo. Niestety nasze argumenty o zagrożeniu nie przekonały Państwa, a samo pismo niewątpliwie przyczyniło się do pospiesznego usankcjonowania dotychczasowego logo miasta jako znaku gminy.

Stworzenie jasnych reguł współwystępowania herbu i logo wymaga świadomości historycznej, wiedzy specjalistycznej i refleksji, wszystkich tych elementów zabrakło na Komisji Zdrowia, Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki w dn. 26.09.2019 r.

Z Państwa pisma i z protokołu komisji wynika, że informacje dotyczące spraw heraldycznych Radni uzyskali od Pana Burmistrza. Niestety dane te są bardzo ogólnikowe i mogą wprowadzać w błąd. Dlatego poniżej wyjaśnię najważniejsze kwestie i wskażę źródła rzetelnej informacji:

- ✓ Obecny herb Iłży jest znakiem legalnym, prawnie chronionym i może być niezgodny z aktualnymi wymogami heraldyki, a także nie musi być zatwierdzony przez Komisję Heraldyczną. Wynika to przepisów prawa i wyroków sądowych. Podmioty, które przyjęły i zatwierdziły herby przed 1999 r. (powołaniem Komisji Heraldycznej) nie muszą ubiegać się o akceptację w/w komisji;
- ✓ Nie istnieje potrzeba indywidualnego zwracania się do Komisji Heraldycznej o wytyczne tworzenia herbu, gdyż takie informacje są ogólnodostępne i znajdują się na stronie:
<https://www.gov.pl/web/mswia/zasady-tworzenia-herbow-flag-sztandarow-i-pieczeci-jednostek-samorzadu-terytorialnego-w-polsce> ;
- ✓ Procedura zatwierdzania herbu przez w/w komisję przebiega inaczej niż przedstawiliście to Państwo w Waszym piśmie, a zasady sporządzania wniosku są również ogólnodostępne na stronie:
<https://www.gov.pl/web/mswia/co-powinien-zawierac-wniosek-o-opinie-o-projekcie-symbolu> .
- ✓ Proces tworzenia i zatwierdzenia nowego herbu może być długotrwały, dlatego powinien rozpocząć się jak najszybciej. Pomysł zastąpienia herbu przez logo w okresie tworzenia i zatwierdzenia nowego znaku jest szkodliwy dla herbu i doprowadzi do jego deprecjacji. W rzeczywistości logo zostanie utrwalone jako główny znak miasta.

Mieszanie roli herbu i logo, czy też traktowanie ich równorzędnie świadczy o niezrozumieniu i braku świadomości czym są symbole miasta. Niestety taka sytuacja dotyczy nie tylko Ilży, ale także Krakowa, Radomia i wielu innych miast. Problem ten poruszył na łamach Gazety Krakowskiej autorytet heraldyczny dr hab. Zenon Piech, profesor w Instytucie Historii UJ, kierownik Zakładu Nauk Pomocniczych Historii. W swoim artykule pt. Kraków zaczyna tracić swój herb. Czy tego chcemy? (całość <https://gazetakrakowska.pl/krakow-zaczyna-tracic-swoj-herb-czy-tego-chcemy-herb-czy-logo-sonda/ar/12864006>), tak pisze o zastępowaniu herbu Krakowa prze logo:

„Herb jest ważnym składnikiem dziedzictwa historycznego i kulturowego miasta i jako taki jest chroniony prawnie. Jest takim samym zabytkiem jak inne obiekty związane z historią i kulturą mieszczańskiego Krakowa, łącznikiem pomiędzy przeszłością i współczesnością. W tym sensie współczesny herb jest żywą częścią tradycji Krakowa (...)

Pojawienie się logo to efekt opacznie rozumianej nowoczesności, braku wiedzy i kultury historycznej, zaniechań władz samorządowych i środowiska historyczno-heraldycznego oraz niebywalej ekspansji wszelkiego rodzaju firm projektowych, które doskonale wyczuły chłonny rynek i skutecznie weszły na niego z nowym „produktem”. O ile herb jest mocno zakorzeniony w tradycji miejskiej, polskiej i europejskiej, o tyle logo jest tego całkowicie pozbawione. Jest znakiem nowym i brak mu całego zaplecza kulturowego, które ma herb. (...) Za herbem stoi kilkusetletnia tradycja, głębokie treści narastające stuleciami, logo osadzone jest w kulturowej próżni. (...) W świetle praktyki ostatnich miesięcy logo staje się głównym znakiem miasta, wprowadzonym środkami pozaprawnymi. Jeśli urzędnicy nie mają szacunku do historii i tradycji, powinni mieć szacunek do obowiązującego prawa. Stanowienie znaków jednostek samorządowych jest ściśle określone przez ustawodawstwo. (...).”

Mam nadzieję, że przytoczone fragmenty artykułu dr. Piecha skłonią Szanownych Radnych do ponownego przemyślenia kwestii rugowania ilżeckiego herbu, które niestety odbywa się już za Państwa przyzwoleniem. Choć obecny herb jest niedoskonały heraldycznie jest pięknym znakiem, z którego Ilża może być tylko dumna, niech odzyska swoje godne miejsce.

Z poważaniem

Prezes
Stowarzyszenia ITHN

Paweł Nowakowski

Dzisiejszy post jest dłuższy gdyż dotyczy ważnej sprawy.

Czy Iłża posiada herb? Odpowiedź wydaje się oczywista. Tak, nasze miasto posiada herb, którym szczyci się już od ponad 500 lat, a właściwie szczyciło się do kwietnia tego roku. Wtedy właśnie pojawiło się logo miasta. W krótkim czasie znak ten wyparł herb Trzy Korony ze wszystkich miejsc zarezerwowanych wcześniej dla niego. Nie znajdziemy już herbu na oficjalnej stronie miejskiej, na profilu FB, na plakatach i wydawnictwach urzędu miejskiego. Cały proces wypierania herbu odbył się sprawnie i niezauważalnie. Pan Burmistrz działania te usprawiedliwia niezgodnością obecnego herbu z wymogami współczesnej heraldyki miejskiej. Jest to prawda, lecz prawdą jest również i to, że obecny herb, który został przyjęty przez samorząd przed 1999 r. nie musi być zgodny ze wspomnianymi zasadami, a mimo to pozostaje znakiem legalnym i prawnym. Fakt ten potwierdzony jest przez Statut Gminy Iłża, w którym to właśnie Burmistrz jest opiekunem i dysponentem herbu, a nie likwidatorem.

ITHN zaniepokojone usunięciem herbu z przestrzeni medialnej zwróciło się w dwóch pismach do Przewodniczącej Rady Miejskiej, jako organu nadrzędnego, o zajęcie stanowiska w tej sprawie. Niestety, wydaje się, że nasze pierwsze pismo zamiast wzbudzić refleksję Radnych przyczyniło się do umocnienia pozycji logo, gdyż wkrótce usankcjonowano je prawnie uchwałą RM z dnia 30 IX 2019 r. Zastanawiające, że znak, który wcześniej przedstawiono jako logo miasta stał się nagle logo gminy.

Prawdopodobnie efektem drugiego listu było rzeczywiste podjęcie działań nad ustanowieniem nowego herbu o czym Pan Burmistrz poinformował w dniu 5 listopada na swoim profilu FB - i to jest pozytywna wiadomość. Niemniej w okresie niezbędnym dla przeprowadzenia zmian nadal obowiązuje „stary” herb i tym bardziej nie należy zastępować go przez logo gminy. Nawet najbardziej pomysłowe i błyskotliwe logo nie jest w stanie równać się z herbem (nawet nie do końca prawidłowym), bo stoi za nim ponad 500 letnia historia. Herb jest jednocześnie zabytkiem podlegającym ochronie i naszym skarbem, winniśmy mu szacunek. W związku z tym apelujemy do Pana Burmistrza o powrót herbu na główną stronę portalu miejskiego i profilu FB.

Sprawa relacji herbu i logo jest problematyczna dla wielu samorządów. Poniżej zamieszczamy fragment artykułu autorytetu heraldycznego dr Z. Piecha, pt. Kraków zaczyna tracić swój herb, czy tego chcemy? Przytaczamy ten artykuł gdyż sytuacja herbu dawnej stolicy jest całkowicie adekwatna do Iłżeckiej.

„Herb jest ważnym składnikiem dziedzictwa historycznego i kulturowego miasta i jako taki jest chroniony prawnie. Jest takim samym zabytkiem jak inne obiekty związane z historią i kulturą mieszczańskiego Krakowa, łącznikiem pomiędzy przeszłością i współczesnością. W tym sensie współczesny herb jest żywą częścią tradycji Krakowa, (...) Pojawienie się logo to efekt opacznie rozumianej nowoczesności, braku wiedzy i kultury historycznej, zaniechań władz samorządowych i środowiska historyczno- heraldycznego oraz niebываłej ekspansji wszelkiego rodzaju firm projektowych, które doskonale wyczuły chłonny rynek i skutecznie

weszły na niego z nowym „produktem”. O ile herb jest mocno zakorzeniony w tradycji miejskiej, polskiej i europejskiej, o tyle logo jest tego całkowicie pozbawione. Jest znakiem nowym i brak mu całego zaplecza kulturowego, które ma herb.

Dobry znak to nie tylko to, co widzimy, ale również wszelkie skojarzenia, które z nim się wiążą. Za herbem stoi kilkusetletnia tradycja, głębokie treści narastające stuleciami, logo osadzone jest w kulturowej próżni. Kraków nie jest firmą z dwudziestoletnią tradycją, która musi tworzyć nowy znak, lecz ważnym europejskim miastem o tysiącletniej historii. Znak takiego miasta powinien spełniać współczesne wymogi projektowe, ale musi też wyrastać z przeszłości. Herb Krakowa spełnia te wymogi. W świetle praktyki ostatnich miesięcy logo staje się głównym znakiem miasta, wprowadzonym środkami pozaprawnymi. Jeśli urzędnicy nie mają szacunku do historii i tradycji, powinni mieć szacunek do obowiązującego prawa. Stanowienie znaków jednostek samorządowych jest ściśle określone przez ustawodawstwo, obowiązujące także w Krakowie.”

Post na stronie FB ITHN z 22.05.2020

Nasze obawy, dotyczące zastąpienia oficjalnego herbu miasta nowym logo, potwierdziły się w całej rozciągłości. W ubiegłym roku dwukrotnie zwracaliśmy się do Rady Miejskiej sygnalizując problem. Mieliśmy nadzieję, że uda nam się zahamować niepokojący proces wypierania wizerunku herbu z miejsc niegdyś zarezerwowanych wyłącznie dla niego. Herb jednak zniknął z przestrzeni miasta i mediów, wielu iłżan nawet tego nie zauważyło. Pan Burmistrz, który jest spiritus movens całej akcji zamiany, cieszy się coraz to nowymi gadżetami z logo gminy (taki jest oficjalny status tego znaku), ostatnio zrealizował kolejny pomysł, nie pozostawiający wątpliwości, który znak jest dla niego najważniejszy. Logo gminy zostało zamieszczone na banerze, powiewającym na maszcie przed UM. Znak znalazł się w szaczącym towarzystwie, wisi bowiem koło barw narodowych. Ale nie jest tak dobrze, jak miało być. Po pierwsze logo (gminy) nie zostało zaprojektowane dla nośników o przebiegu wertykalnym tylko horyzontalnym. Krótko mówiąc, powinno być umieszczane na poziomej fladze, a nie na pionowym banerze. W obecnym układzie mamy wielką połąć

białej przestrzeni, z niewielkim ginącym logo, co wygląda źle i nieprofesjonalnie. Po drugie złamano trzy zasady ekspozycji logo z księgi znaku: logo zostało pozbawione pola ochronnego (jest zbyt blisko krawędzi), zastosowano niedopuszczalne formy – przezroczystość i niekompletność znaku. Księgę znaku można odnaleźć w protokole nr 11/2019 z posiedzenia Komisji Zdrowia, Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki, odbytego w dniu 26 września 2019 roku, s. 78-98.¹

Podsumowując, w miejscu reprezentacyjnym, gdzie powinien znajdować się herb miasta, znajduje się ułomne logo gminy. Ponieważ Pan Burmistrz bierze pod uwagę głos nawet jednego mieszkańca (wniosek jednego mieszkańca zainspirował postawienie masztów) my, jako grupa osób stowarzyszonych i sympatyków ITHN, proponujemy, aby do czasu ustanowienia nowego herbu na trzech masztach wisiały jedynie barwy narodowe.

Post na stronie FB ITHN z 13.03.2021

Na najbliższej Radzie Miejskiej ma być dokonany wybór projektów symboli graficznych M. i G. Ilża, które następnie zostaną przekazane Komisji Heraldycznej do zaopiniowania. (projekty uchwały - <https://bip.ilza.pl/dokument-2161-projekty-uchwal-na-xxxv...> plik - projekt uchwał cz. 1. , od s. 22) Najważniejszym z tych symboli jest herb miasta, ale w tym wypadku Radni nie będą mieli możliwości wyboru ponieważ jest tylko jeden projekt herbu. W uwagach do projektów, które można było wyrazić po konsultacjach społecznych przedstawiono kilka zastrzeżeń. Najważniejsze z nich to nieobecność infuły biskupiej i przyjęta forma koron. Infuła, w przypadku ilżeckiego herbu, nie jest zwykłą ozdobą heraldyczną, którą można odrzucić bez konsekwencji dla tradycji i jakości merytorycznej. Jest wyrazem relacji własnościowych i znaczenia biskupów krakowskich dla historii miasta, a w okresie utraty praw miejskich trzy infuły były herbem Gminy Ilża. Wydaje się, że fakt

¹ Po opublikowaniu postu Pan Burmistrz, zlecił opracowanie nowej Księgi znaku. Istniały ku temu dwa powody. Logo jakie zaprezentowano na banerze nie było zgodne z regułami zawartymi w księdze. Księga zawierała także pewną grafikę, którą wykorzystano bez wiedzy i zgody jej autora.

ten został zbagatelizowany przez osoby pracujące nad nowym herbem. We współczesnej heraldyce miejskiej są przykłady herbów, które mimo, że nie są zgodne z obowiązującymi regułami zostały zaakceptowane przez Komisję Heraldyczną np. w formie herbu wielkiego (Murowana Goślina).

Co do projektów sztandaru, powinno się wnikliwiej przeanalizować napisy, które są proponowane. Jeżeli ma to być sztandar na którym napisano „Gmina Ilża” a nie „Miasto i Gmina Ilża” to dlaczego umieszcza się datę 1239, która odnosi się wyłącznie do miasta, pomijając fakt, że tej daty w ogóle nie powinniśmy używać w oficjalnym obiegu, jako nie potwierdzonej źródłami historycznymi.

Na fotografiach prezentujemy, oficjalny projekt herbu R. Fidury i K. Wójcikowskiego, herb Pabianic i projekt herbu Norberta Jastalskiego.

Zarządzenie 99/2020

Burmistrza Iłży

z dnia 29 września 2020 r.

w sprawie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami Gminy Iłża w sprawie przedstawienia projektów graficznych symboli Miasta i Gminy Iłża (Herb i Insignia).

Na podstawie art. 5a ust. 1 w zw. z art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz §1 ust. 2 pkt 2), ust. 3 pkt 2) i ust. 4 *Zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Iłża* stanowiących załącznik nr 1 do Uchwały nr XXX/138/12 Rady Miejskiej w Iłży z dnia 29 października 2012 roku.

Zarządzam co następuje:

§ 1

Postanawia się przeprowadzić konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Iłża w sprawie przedstawienia projektów graficznych symboli Miasta i Gminy Iłża (Herb i Insignia).

Fragment zarządzenia Burmistrza Iłży o przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczące projektów symboli **Miasta i Gminy Iłża**

Po przeprowadzonych konsultacjach społecznych istniała możliwość wyrażenia pisemnej opinii o projektach insigniów. Z tej możliwości skorzystało tylko dwie osoby p. Robert Celuch i p. Paweł Nowakowski. Poniżej zamieszczono tekst P. Nowakowskiego.

Uwagi do projektów graficznych symboli Miasta i Gminy Iłża

Od końca ubiegłego roku władze Iłży rozpoczęły działania mające na celu opracowanie nowego herbu miasta i innych insigniów. Do zaprojektowania znaków oraz napisania wniosku do Komisji Heraldycznej zatrudniono Panów Roberta Fidurę i Kamila Wójcikowskiego, duet zajmujący się zawodowo wykonywaniem usług związanych z heraldyką. W dniu 8 października 2020 r. odbyły się konsultacje społeczne dotyczące nowego herbu Iłży. Dla zainteresowanych osób było to długo oczekiwane wydarzenie, które wreszcie pozwoliło na zapoznanie się z projektami insigniów miasta. Już podczas spotkania w sali widowiskowo-kinowej można było na gorąco wyrazić swoje oceny. Przewidziano także możliwość wyrażenia pisemnej opinii, dla przedłożenia władzom miejskim.

Zanim jednak nastąpi ocena poszczególnych projektów należy poruszyć kwestię dotyczącą kształtu relacji między zlecającym wykonanie usługi (władze miejskie Ilży) a wykonującym (duet heraldyków), która wyłoniła się podczas prezentacji i dyskusji. Można sądzić, że strona zamawiająca określiła tylko jeden warunek dla wykonawcy, aby projekt herbu, który stworzy został zaakceptowany przez Komisję Heraldyczną. Inaczej mówiąc zamawiający nie postawił żadnych innych warunków, pragnąc przede wszystkim aby nowy herb jak najszybciej powstał i został oficjalnie uznany. Jest to droga na skróty, wygodna dla wykonawcy gdyż ułatwia mu wywiązanie się z bezproblemowego zamówienia, a szkodliwa dla jakości herbu, który jest symbolem miasta i powinien syntetyzować całą przeszłość, szczególnie stosunki własnościowe i tradycję heraldyczną. Należy pamiętać o zasadzie - jakie wymaganie taka jakość produktu. Jeżeli strona zamawiająca nie stawia wymagań, nie precyzuje swojej wizji, otrzyma wytwór zgodny z zasadami współczesnej heraldyki, ale pozbawiony elementów problematycznych, wynikających z tradycji heraldycznej, które nie przystają do obecnych reguł. Po przebiegu konsultacji można stwierdzić, że taką metodę zmiany herbu obrały władze Ilży. Wykonującym zamówienie nie przedstawiono własnej wizji ani nie postawiono żadnych warunków wizerunkowych herbu. Spowodowało to całkowite przejście inicjatywy przez heraldyków i bezkrytyczne podporządkowanie się ich sugestiom. Naturalnie, projektanci dążą do celu najkrótszą drogą, omijając wszelkie problemy heraldyczne. W ten sposób z nowego wizerunku herbu pozbyto się infuły biskupiej. Towarzyszyła ona godłu miasta od XVI w. do okresu między wojnami światowymi. Co prawda nie było jej w tarczy herbowej, ale zawsze zwieńczała herb. Dopiero w ostatnim herbie, który jest nadal oficjalnym znakiem miasta, wprowadzono infułę do tarczy herbowej.

Tarcza z godłem Aron a nad nią infuła biskupia to najbardziej tradycyjne, kompletne i historyczne przedstawienie ilżeckiego herbu. Obecnie infuła uważana jest za ozdobę heraldyczną i według aktualnych reguł nie może być dodana do herbu. Czy tak jest na pewno? Są wyjątki gdzie Komisja Heraldyczna zatwierdza herby, które nie posiadają standardowej tarczy (hiszpańskiej) i mają ozdoby w formie koron. Takim przykładem jest herb Krakowa zaakceptowany i przyjęty przez Radę Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa 9 października 2002 r. Sądzę, że tradycja heraldyczna Ilży jest zbliżona do krakowskiej pod względem eksponowania przynależności. Kraków był miastem królewskim co symbolizowała korona, Ilża natomiast należała do biskupów o czym świadczyła infuła.

Uwagi do projektów przedstawionych podczas prezentacji.

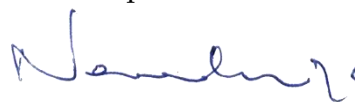
- Zaproponowany herb na pewno jest właściwie opracowany heraldycznie, czytelny, rysunek koron uproszczony. Podczas prezentacji pokazano odcisk pieczęci miejskiej z 1564 r., na której korony mają wyraźnie inną formę niż na projekcie. Dlatego inspiracji do stylizacji ilżeckich koron należałoby szukać w pieczęciach kapituły krakowskiej i rzeźbach herbu Aron, znajdujących się na Wawelu. Korony w projekcie czerpią raczej z herbu Pabianic opracowanego przez prof. Marka Adamczewskiego. Mimo, że autor posiadał dobrej jakości tłoki dawnych pieczęci Pabianic zdecydował się na obcą tamtejszej sfragistycie formę koron. Ilża nie powinna

powielać tego rozwiązania tylko zdobyć się na własną stylizację koron, wierniejszą kapitulnej heraldyce.

- Na sztandarze umieszczono datę 1239. Nie posiadamy żadnych wiarygodnych źródeł, które potwierdzałyby, że w tym roku Iłża otrzymała prawa miejskie, dlatego nie należy umieszczać tej informacji. Pod herbem umieszczono napis GMINA IŁŻA, czy nie powinien on brzmieć MIASTO i GMINA IŁŻA?. Na sztandarze wykorzystano także motyw róż zaczerpnięty z trójkątnego kamienia z herbem Iłży. Wydaje się, że wprowadza to pewien nadmiar elementów, a przez swoją intensywną czerwoną barwę zakłóca odbiór głównego elementu płata, którym jest herb. Jeżeli chodzi o głowice drzewca – infułę, ta zaproponowana wydaje się zbyt masywna. Należy także dostosować proporcje fanones do wielkości infuły
- Łańcuch – Kwiaty z „radomskich salinówek” są elementem obcym, nie związanym z Iłżą. Jeżeli twórcy chcą użyć jakiegoś elementu roślinnego może właśnie tutaj zainstalować róże z trójkątnego kamienia?
- Napis na medalu nie może mieć formy określającej rodzaj ponieważ będzie wręczany mężczyznom i kobietom.

Mam nadzieję, że Państwo pochylą się nad przedstawionymi uwagami. Stworzenie nowej jakości herbu miasta jest zadaniem trudnym i odpowiedzialnym. Można sądzić, że nowy znak będzie przez kolejnych kilkadziesiąt lat symbolem Iłży. Zanim to jednak nastąpi powinien zostać zaakceptowany przez mieszkańców, a następnie przez Komisję Heraldyczną. Często zdarza się, że wymagania zamawiających herb nie są akceptowane za pierwszym razem przez Komisję Heraldyczną, wtedy proces ustanawiania znaku przeciąga się. Nie należy się tego obawiać, lecz odważnie prezentować swoją wizję i dążyć do jej realizacji. Jednak warunkiem takiej postawy jest posiadanie wizji i odważne jej popieranie.

Z poważaniem

Uzupełnieniem powyższych uwag niech będzie fragment artykułu A. Bąka pt.
Suwalsko – kamedulskie memento;
<https://www.jakiznaktwoj.pl/aktualnosci/aktualnosci2022-2#h.o1wzvw2ef1v5>

„Niestety większość samorządów kierując się kryterium najniższej ceny, w dobrej wierze zatrudnia wykonawców deklarujących doświadczenie projektowe oraz merytoryczną wiedzę bez możliwości ich weryfikacji, z racji braku własnych kompetencji w tym zakresie. Liczą bowiem na pomoc ustawowego organu opiniotwórczo-doradczego Ministra ds administracji publicznej.

Praktyka „orzecznictwa” Komisji Heraldycznej dowodzi jednak niezbiecie, że samorządy nie mogą mieć żadnej gwarancji otrzymania takiego wsparcia. **Obserwacja „rynku” projektowania heraldyki samorządowej wydaje się wskazywać, iż padł on łupem polujących na zlecenia samych członków Komisji Heraldycznej oraz osób zaprzyjaźnionych z jej Przewodniczącym.”**

Podczas procesu ustanawiania herbu i insygniów skierowaliśmy do Komisji Heraldycznej kilka pism. Pierwsze z nich dotyczyło możliwości przyjęcia tzw. herbu wielkiego Łży.

Łża, dn. 10 XII 2020 r.

Komisja Heraldyczna
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Szanowni Państwo

Pod koniec ubiegłego roku w Łży, mieście leżącym w powiecie radomskim, rozpoczął się proces mający na celu nowelizację herbu i stworzenie insygniów władz (sztandar, pieczęcie, flagi, łańcuchy). Na początku października b.r. odbyły się tzw. konsultacje społeczne, na których przedstawiono już gotowe projekty. Najważniejszym z nich był oczywiście herb miasta. Pomijając jego ocenę pod względem poprawności heraldycznej, a zatrzymując się jedynie na stronie wizerunkowej, można stwierdzić, że zaproponowany herb Łży jest bardzo podobny do herbu Pabianic. Z pewnością dla wielu osób różnice między dwoma wizerunkami będą nieuchwytnie. Rzeczywiście oba miasta posługują się herbem Aron, lecz ze względu na odmiennność dziejów, a przede wszystkim odmienną tradycję heraldyczną, ich znaki powinny być odróżnialne.

Można sądzić, że w przypadku Łży, która ma ponad 500 letnią tradycję heraldyczną, wykonanie nowej wersji herbu nie powinno stanowić większego problemu, jednak tak nie jest. Wynika to z ograniczeń, jakie narzucają współczesne reguły, odrzucające pozatarczowe elementy. Chodzi przede wszystkim o obecność nad tarczą infuły biskupiej. W istocie nie była ona jej elementem, ale stała jej towarzyszyła, przez co zrosła się z nią i dlatego powszechnie traktowana jest jako integralna część herbu. Obecność infuły (lub biskupa) wyrażała również istotny fakt, który zdeterminował historię Łży, przynależność do mensy biskupów krakowskich. Prawda ta nieprzerwanie była odzwierciedlana w łżeckiej

heraldyce od 1500 r. aż do dziś. Nawet w okresie PRL-u instalowanie infuły nad trzema koronami było kontynuowane.

Ilżeckie Towarzystwo Historyczno-Naukowe z dezaprobatą przyjęło arbitralne stanowisko osób tworzących nowy herb, mówiące o niemożności zatwierdzenia herbu z infułą przez Komisję Heraldyczną. Uważamy, że przypadek Ilży jest wyjątkowy i z tego powodu nie można do niego podchodzić sztywno, a decyzja, jak powinien wyglądać nowy herb, wymaga rzetelnej kwerendy i analizy, których naszym zdaniem zabrakło. Rzeczywiście herb z infułą wymyka się obowiązującym regułom, ale te same reguły mówią o konieczności poszanowania tradycji heraldycznych. Wierzymy, że istnieje rozwiązanie, które będzie respektowało naszą tradycję i spełniało wymogi reguł.

W związku z powyższym Ilżeckie Towarzystwo Historyczno-Naukowe prosi Komisję Heraldyczną o odpowiedź na następujące pytanie.

Czy w przypadku Ilży istnieje możliwość zaakceptowania przez Komisję Heraldyczną, oprócz herbu zgodnego ze współczesnymi regułami także herbu wielkiego z infułą biskupią nad tarczą, (precedens m.in. Murowanej Gośliny) zgodnego z ilżecką tradycją heraldyczną?

Do zapytania załączamy także projekt herbu wielkiego, który został wykonany przez artystę plastyka Norberta Jastalskiego.

W oczekiwaniu na Państwa odpowiedź pozostajemy z szacunkiem.

Paweł Nowakowski

(prezes ITHN)

Mail do Komisji Historycznej grzegorz.latos@mswia.gov.pl z 19.04.2021 r.

Szanowny Panie,

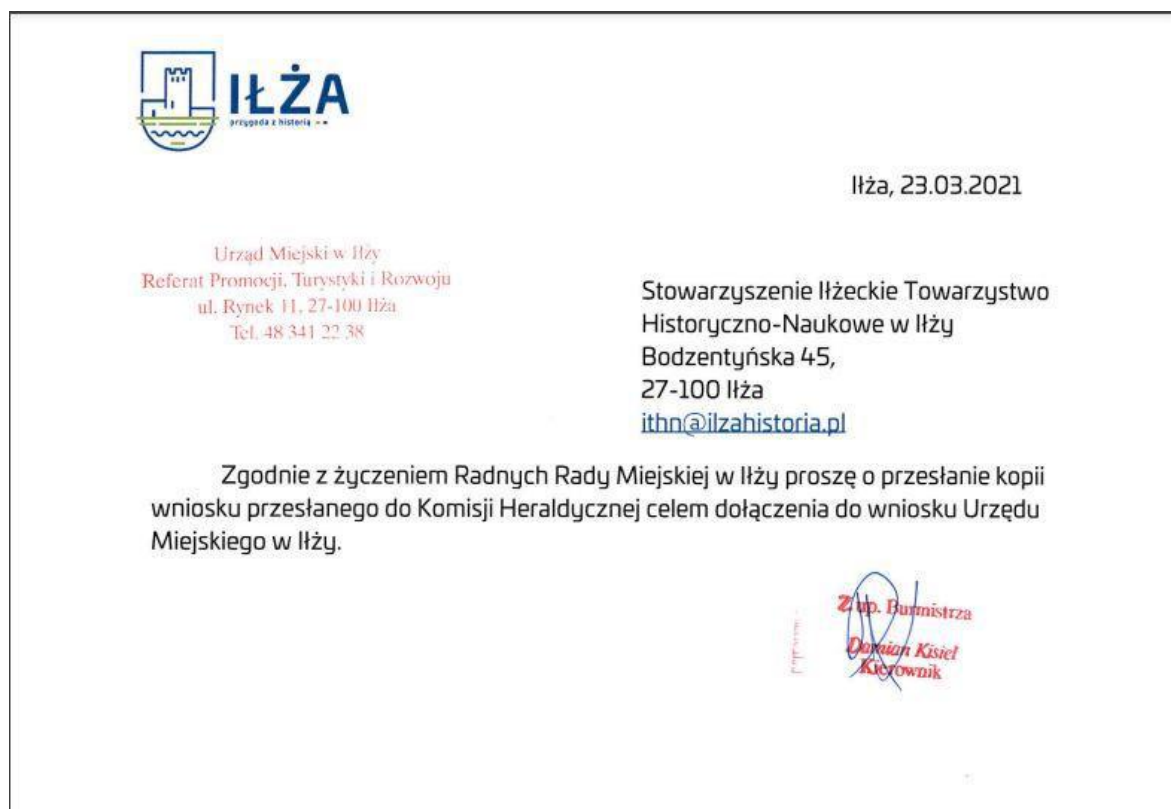
w październiku ubiegłego roku przesłaliśmy zapytanie dotyczące możliwości akceptacji przez Komisję Heraldyczną opcji herbu wielkiego dla Iłży. Do rzeczonoego pisma chcielibyśmy dołączyć artykuł dotyczący roli infuly w heraldyce iłżeckiej. Będzie on pomocny przy rozważaniu iłżeckiego problemu.

Z poważaniem
Paweł Nowakowski prezes ITHN

link do strony z artykułem:

<http://www.ilzahistoria.pl/historia-ilza/infula-w-heraldyce-ilzeckiej/?fbclid=IwAR0QwVw1MwoL7YhgxsyAHp1NCoIQK0PBhEUvqqfUFnhTOKV3QwxPRG>

Wskutek pogłosek mówiących, że ITHN złożyło wniosek do KH z projektem herbu, Rada Miejska zwróciła się do nas o przestanie tego „wniosku”.

29.03.2021 r. udzieliliśmy następującej odpowiedzi:

Dzień dobry

Pismo, o które jesteście proszeni posiada pewien kontekst i zostało już przekazane Komisji Heraldycznej. Powtórne wysłanie tego samego pisma przy okazji zapytania o opinię oficjalnych projektów jest bezcelowe. Wkrótce zostanie przygotowane i udostępnione Państwu uzasadnienie dla zachowania formy herbu z infulą.

Z poważaniem
Paweł Nowakowski

w dniu 23.04.2021 r. zrealizowaliśmy obietnicę udostępnienia uzasadnienia.

Maile wysłaliśmy do trójki Radnych: agnieszka.okruta@ilza.pl,

zenon.krzyczkowski@ilza.pl, anna.mirota@ilza.pl

Szanowni Państwo,

na ostatniej sesji Rady Miejskiej, podczas dyskusji o herbie, wyrazili Państwo życzenie zapoznania się z wnioskiem, który ITHN rzekomo złożyło do Komisji Heraldycznej. Wyjaśniamy, że Towarzystwo nie składało żadnego wniosku, a jedynie zapytanie dotyczące możliwości zatwierdzenia herbu wielkiego.

Uważamy, że tradycyjny znak z infułą jest naszym ważnym dziedzictwem historycznym i nie powinniśmy rezygnować z jego pierwszoplanowej roli. Dla lepszego rozeznania w tej kwestii na naszej stronie opublikowaliśmy artykuł pt. Infuła w heraldyce ilżeckiej. Zapraszamy Państwa do zapoznania się z jego treścią. Artykuł przesłany został także do Komisji Heraldycznej.

Z poważaniem

Paweł Nowakowski, prezes ITHN

<http://www.ilzahistoria.pl/historia-ilza/infula-w-heraldyce-ilzeckiej/>

Infuła w heraldyce ilżeckiej

Od jesieni 2019 r. władze Iłży rozpoczęły prace nad stworzeniem nowej stylizacji herbu miasta, zgodnego z regułami heraldyki miejskiej i możliwego do akceptacji przez Komisję Heraldyczną. Do realizacji tego zadania zatrudniono specjalistów zajmujących się zawodowo tworzeniem herbów i ich legalizacją. Projekt herbu przedstawiono mieszkańcom w październiku 2020 r., ostatnio został zaakceptowany przez Radnych i wkrótce ma być przedłożony Komisji Heraldycznej do zaopiniowania. Zbliżamy się więc do końca procesu, który został tak zaaranżowany by nie sprawiać problemów zarówno lokalnym decydentom jak i heraldykom wykonującym zlecenie. Formowanie herbu powinno odbywać się jawnie, przez żywą wymianę argumentów, poglądów i ścieranie się koncepcji. Tego wszystkiego zabrakło. Powstał jeden projekt, formalnie zgodny z regułami sztuki heraldycznej, ale to tylko podstawowy warunek jaki powinien spełniać. Oprócz tego powinien czynić zadość naszej tradycji heraldycznej, być symboliczną kwintesencją dziejów miejsca wyrażoną graficznie, oddawać ducha naszej tożsamości i być zaakceptowany przez lokalną społeczność.

Ryc. 1 Odcisk pieczęci jaką posługiwano się w XVIII i XIX w. [fot. P.N.]

Skupiono się przede wszystkim na poprawności heraldycznej, która w standardowym podejściu nie może uwzględniać specyfiki ilżeckiego przypadku. Z tego powodu w projekcie odrzucono najważniejsze znamię miejscowej tradycji heraldycznej, którym jest zestawienie dwóch elementów – tarczy z godłem Trzy Korony (Aron) oraz biskupiej infuły, umieszczonej nad nią. Należy z mocą podkreślić, że nie istnieje grafika historycznego herbu Iłży przedstawiająca jedynie tarczę z trzema koronami. Zawsze tarczy towarzyszył element związany z biskupstwem. W pierwszym znanym herbie z 1500 r. była to postać biskupa, a w kolejnych stylizacjach sylwetkę hierarchy zastąpiła na stałe infuła. Można powiedzieć, że zawsze posługiwaliśmy się herbem wielkim. W ten sposób wyrażano przynależność Iłży do mensy biskupów krakowskich, która była głównym determinantem jej rozwoju, zasadniczym czynnikiem miastotwórczym i dziejotwórczym.

Infuła w heraldyce jest najpopularniejszym symbolem określającym godność biskupią. Używana jest powszechnie od XI w. Papież Innocenty III (1198-1216) określił znaczenie poszczególnych jej elementów: *.. rogi to dwa Testamenty, taśmy zaś to duch i litera, złoty pas dookoła głowy wskazuje na biskupa jako uczonego w Piśmie, który stał się uczniem królestwa niebieskiego, ojca rodziny, który ze swego skarbcza wydobywa rzeczy nowe i stare*. Biskupi posiadali przywilej dodawania infuły do znaków rodowych oraz do herbów posiadłości, które były ich uposażeniem. Ten zwyczaj ukształtował herb Iłży. Połączenie znaku krakowskiej kapituły katedralnej z infułą biskupią określało dwie najważniejsze instytucje kierujące kościołem diecezjalnym. Doskonałość tej kompozycji, wzbogacona o pastorał i krzyż patriarchalny, wykorzystana została współcześnie do

stworzenia herbu Archidiecezji Krakowskiej. Liczne przykłady łączenia herbu własnego z infułą odnajdziemy w iłżeckim kościele. Jest tam dziewięć herbów Ostoja biskupa Marcina Szyszkowskiego i Nowina biskupa Filipa Padniewskiego. Infuła umieszczona nad herbami jednorodnymi spełniała funkcję identyfikacyjną. Dzięki temu możemy odróżnić

Ryc. 2 Herb Archidiecezji Krakowskiej zaprojektowany przez B. Widłak

Ryc. 2 Po prawej herb Ostoja bp. M. Szyszkowskiego z naczołka portalu drzwi głównych kościoła parafialnego w Iłży; w środku – herb Pabianic; po prawej – procedowany projekt herbu Iłży

Ostoję biskupa Marcina od znaków jego krewnych Jana i Piotra. Osobliwością iłżeckiego kościoła jest obecność w nim dwóch rodzajów herbów Marcina Szyszkowskiego. Jedne powstały w dobie jego proboszczowania drugie gdy pełnił funkcję biskupa krakowskiego.

Infuła była i jest identyfikatorem herbów Iłży i Pabianic. Rezygnacja z tej dystynkcji w herbie Iłży sprawi, że znaki obu miast będą trudne do rozróżnienia dla przeciętnego obserwatora. Pabianice zostały założone przez kapitułę krakowską i stanowiły jej własność, Iłża natomiast należała do uposażenia biskupów krakowskich. Ta istotna różnica własnościowa znalazła odbicie w historycznym herbie.

Infuła w iłżeckim znaku nie była jedynie ozdobą heraldyczną. W pewnym okresie przejęła pierwszoplanową rolę, stając się elementem godła. Prawdopodobnie po wyłączeniu Iłży z dóbr kościelnych nastąpiła zmiana jej herbu, polegająca na zastąpieniu koron infułami. W ten sposób trzy infuły stały się znakiem Iłży.

Pierwsza informacja o takim herbie pochodzi z 1824 r., z jednoczesną adnotacją, że jest już nieaktualny – *Miasto Iłża pieczętowało się dawniej trzema infułami biskupimi* (Registr

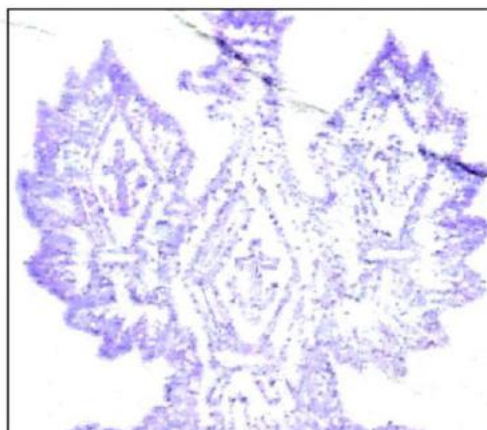

Ryc. 3 Projekt herbu Iłży z 1869 r. [źródło: heraldicum.ru]

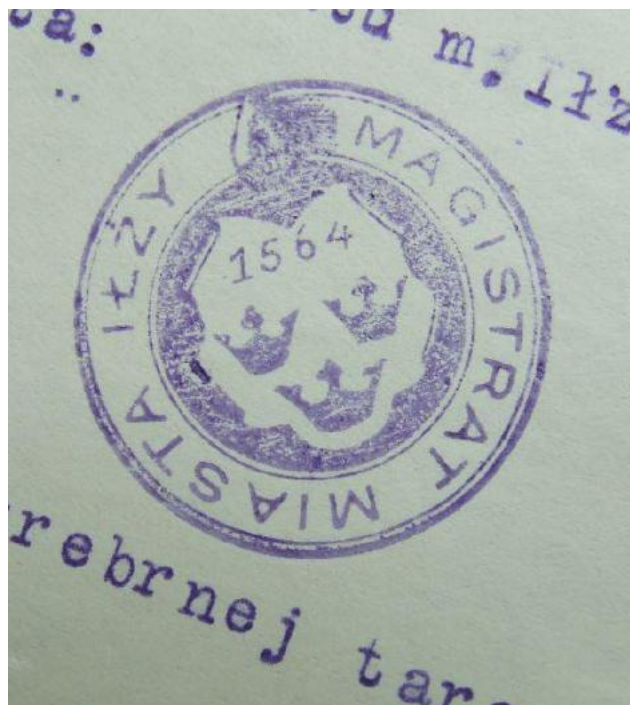
pomiaru realności do Miasta Narodowego Iłża należących). Drugi herb z trzema infułami i elementami architektonicznymi powstał w drugiej ćwierci pierwszej połowy XIX w. Jego wizerunek, w błękitnym polu wyszczerbiona srebrna wieża z takimiż murami i nad nią w półkole trzy srebrne infuły obrzeżone złotem, został utrwalony przez Teodora Chreńskiego w Albumie Heroldii Królestwa Polskiego. Reforma administracyjna w 1869 r. przyniosła zmiany w znakach ziemskich i miejskich. Zaprojektowano nowy herb miasta, w którym pozostawiono mury i wieżę, usunięto infuły, a w prawym górnym rogu umieszczono mały herb Guberni Radomskiej. Projekt nie wszedł w życie gdyż w następnym roku Iłża zrezygnowała z praw miejskich i stała się osadą. Mimo utraty statusu miasta pozostała nadal siedzibą władz powiatowych i gminnych. Kontynuowano miejską tradycję heraldyczną. Gmina Iłża przyjęła za herb trzy infuły (bez elementów architektonicznych). Znaku tego używano aż do 1925 r., czyli do momentu odzyskania praw miejskich. Odrodzone miasto powróciło do herbu z okresu przynależności do biskupstwa – Aron z infułą, wzorując się na pieczęci z 1564 r.

Ryc. 5 Herb miasta wyszczerbiona wieża z trzema infułami znany dzięki M. Gumowskiemu, który wykonał jego odrys z Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, zniszczonego w 1944 r. [rys. i koloryzacja P.N.] Po prawej – odcisk pieczęci z trzema infułami na czerwonym polu

Ryc. 6 Odcisk pieczęci z orłem i wpisanymi w niego trzema infułami z dokument z 1918 r. [fot.P.N.]

Ryc. 7 Odcisk pieczęci z herbem miasta obowiązującym od 1925 r.

Prymat herbu z infułą utrzymał się nawet w okresie PRL-u, kiedy z powodów ideologicznych unikano wskazywania na jego religijną proveniencję. Mimo niesprzyjających okoliczności herby z infułą pojawiały się na drukach okolicznościowych, proporczykach, odznakach itp. Trudno wskazać na czas powstania pierwszego herbu z infułą w tarczy. Wydaje się, że inspiracją do takiej innowacji był owalny znak z „Magistratu”, zamówiony z okazji odzyskania praw miejskich. Ze względów estetycznych jego twórca umieścił infułę częściowo na tarczy. Dało to asumpt do pełnego przeniesienia jej na tarczę w kolejnych transformacjach. Pod koniec lat 70 ubiegłego wieku, prawdopodobnie z okazji obchodów 740 lecia istnienia miasta (1979 r.) duży herb na blasze wykonał dh Władysław Jastalski. Na tarczy, oprócz trzech koron w nietypowym położeniu, znalazła się czerwona infuła i data 1239. Emblemat wykorzystywano głównie podczas zlotów i obozów z udziałem iłżeckich harcerzy. W kolejnej modyfikacji herbu zmieniono górną krawędź tarczy, aby lepiej komponowała się z ostro zakończoną infułą. Na początku lat 90 herb w tej formie stał się oficjalnym znakiem miasta, zatwierdzonym uchwałą Rady Miejskiej. Choć obarczony jest błędami heraldycznymi, to jednak utrzymuje się w nurcie tradycji.

Ryc. 8 Herb na blasze wykonany przez Władysława Jastalskiego [frag. zdjęcia z 1980 r.]

Ryc. 9 Ewolucja współczesnego herbu Łży: 1 – herb z 1564, przyjęty za wzorec dla znaku miasta po odzyskaniu praw miejskich w 1925 r.; 2 – herb z Urzędu Miejskiego; 3 – herb na blasze z końca lat siedemdziesiątych wykonany przez Wł. Jastalskiego [źródło: Kronika 107 Drużyny Męskiej] ; 4 – herb z proporczyka okolicznościowego z 1989 r.; 5 – aktualny herb miasta.

Ryc. 10 Projekt herbu Norberta Jastalskiego.

Czy wobec tak licznych i istotnych ról, które odgrywała infuła w heraldyce iłżeckiej można ją pominąć w symbolice nowego herbu? Według projektantów jest to zabieg konieczny, aby zachować regułę mówiącą, że herbem jest tylko to co znajduje się w tarczy. Przyjęcie takiej opcji w oczywisty sposób będzie łamać inną regułę, która stanowi o konieczności zachowania tradycji przy tworzeniu nowych znaków. Specyfika iłżeckiego przypadku wymaga rozwiązań niestandardowych, respektujących zarówno literę prawa jak i ducha tradycji. Według opinii autora odrzucenie infuły to pewny sposób pozbawienia przyszłego oficjalnego herbu istotnego działu dziedzictwa przeszłości i indywidualizmu. W konsekwencji powstanie tworu fasadowego, zdeteminowanego przez wymóg unifikacji, oderwanego w połowie od tradycji i na pewno w znacznym stopniu nie akceptowanego przez mieszkańców. Doświadczenia minionych lat wskazują, że herb pozbawiony infuły, nigdy nie będzie dla iłżan znakiem pierwszoplanowym. Zostanie skazany na funkcjonowanie w wąskiej przestrzeni oficjalno-urzędniczej. Sfera osobista pozostanie domeną herbu z infułą.

Stworzenie nowego herbu jest zadaniem trudnym i odpowiedzialnym. Choć mamy do dyspozycji specjalistów sami nie powinniśmy pozostać w ignorancji. Niniejszy artykuł powstał z myślą o udostępnieniu informacji dotyczących miejsca i znaczenia infuły w heraldyce iłżeckiej. Dedykowany jest szczególnie osobom biorącym udział w procesie ustanawiania nowego herbu. Autor liczy, że przedstawione fakty i opinie wpłyną korzystnie na trafność w podejmowaniu decyzji.

Ostatnią grafiką w artykule jest herb Iłży zaprojektowany przez Norberta Jastalskiego. Wskazuje on na kierunek w jakim powinno się podążać w poszukiwaniu nowej formy, ale wyrastającej z tradycji.

Paweł Nowakowski

Po długim oczekiwaniu, otrzymaliśmy pismo od Komisji Heraldycznej. Niestety nie zawierało ono odpowiedzi na precyzyjnie postawione pytanie. Wyjaśnienie było bardzo lakoniczne i niejednoznaczne dlatego wysłaliśmy jeszcze dwa maile z prośbą o uściślenie stanowiska.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Komisja Heraldyczna

DAP-WN-73-46/2021
KH-2217

Warszawa, dnia 21 stycznia 2022 r.

Pan
Paweł Nowakowski
Prezes
Iłżeckiego Towarzystwa Historyczno-Naukowego

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na pismo z dnia 10 grudnia 2020 r., uzupełnione następnie pocztą elektroniczną w dniu 19 kwietnia 2021 r. w sprawie herbu gminy Iłża, uprzejmie informuję, że było ono omawiane na posiedzeniu Komisji Heraldycznej w dniu 14 stycznia 2022 r., łącznie z wnioskiem władz miejskich o wydanie opinii o projektach symboli.

Komisja Heraldyczna na wstępie przeprasza za opóźnienie wyników z mającej miejsce w 2020 r. przerwy w obradach, spowodowanej stanem zagrożenia epidemicznego. Z jego powodu nie mogły odbywać się tradycyjne posiedzenia Komisji Heraldycznej, z kolei przepisy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Komisji Heraldycznej nie pozwalały Komisji na podejmowanie uchwał w trybie zdalnym lub obiegowym. Taką możliwość stworzyła dopiero nowelizacja wspomnianego rozporządzenia¹. Przerwa ta przyczyniła się do znacznego nagromadzenia wniosków i opóźnień także i roku kolejnym.

Komisja Heraldyczna po zapoznaniu się z przedłożonym pismem pragnie zauważyć, że występująca na historycznych pieczęciach infuła biskupia może towarzyszyć herbowi na innych symbolach – sztandarze, czy też łańcuchach burmistrza i/lub przewodniczącego rady miejskiej. Herb oficjalny powinien jednak przedstawiać w polu błękitnym trzy korony złote i nie powinny mu towarzyszyć zewnętrzne wobec tarczy elementy z historycznej pieczęci

Z wyrazami poważania,

Paweł Nowakowski

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 października 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Komisji Heraldycznej (Dz. U. poz. 1975)

Odpowiedź ITHN na pismo był mail do KH wysłany 14.02.2022.

Szanowny Panie,

dziękuję za pismo wyjaśniające stanowisko Komisji Heraldycznej co do herbu Iłży. Muszę jednak stwierdzić, że Iłżeckie Towarzystwo Historyczno-Naukowe nie otrzymało odpowiedzi na pytanie, które zadało w piśmie do Komisji z 10.12.2020 r. Zacytuję jego treść: Czy w przypadku Iłży istnieje możliwość zaakceptowania przez Komisję Heraldyczną, oprócz herbu zgodnego ze współczesnymi regułami także herbu wielkiego z infułą biskupią nad tarczą, (precedens m.in. Murowanej Gośliny) zgodnego z iłżecką tradycją heraldyczną? Prosimy o jednoznaczną odpowiedź Komisji Heraldycznej na powyższe pytanie.

Z wyrazami poważania
Paweł Nowakowski

W dniu 2022-02-16 10:59, sekretarz Komisji Heraldycznej napisał:

Szanowny Panie,

wydaje mi się jednak, że ostatni akapit wystosowanego do Państwa pisma jednoznacznie wskazuje, co powinien przedstawiać herb Iłży.

Łączę wyrazy szacunku,

Grzegorz Latos

sekretarz Komisji Heraldycznej
Departament Administracji Publicznej

ul. Domaniewska 36/38, 02-652 Warszawa
tel. +48 22 601 44 07
mswia.gov.pl | grzegorz.latos@mswia.gov.pl

W dniu 27.02.2022 napisaliśmy ostateczne pismo do KH

IŁŻECKIE TOWARZYSTWO
HISTORYCZNO - NAUKOWE
27-100 Iłża, ul. Bodzentyńska 45; ithn@ilzahistoria.pl

Radom, dnia 27.02.2022 r.

Komisja Heraldyczna
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Szanowni Rejestrze,

Iłżeckie Towarzystwo Historyczno-Naukowe w nawiązaniu do ostatnich wyjaśnień jakich nam Państwo udzielili w e-mailu z dnia 16.02.2022 r., stwierdza, że nadal nie otrzymaliśmy odpowiedzi na pytanie, które postawiliśmy w piśmie do Komisji Heraldycznej z dnia 10.12.2020 r. Nie zabiegaliśmy o informację jak herb powinien wyglądać, prosiliśmy jedynie o odpowiedź na pytanie czy w tak specyficznym przypadku jaki stwarza herb Iłży, istnieje możliwość zatwierdzenia przez Komisję jego herbu wielkiego.

Mimo braku odpowiedzi na powyższe pytanie, wnosimy, że Komisja zezwalając na stosowanie takiej formy znaku na niektórych insygniach (sztandar, łańcuchy) de facto uznaje ten rodzaj herbu za dopuszczalny.

Z wyrazami poważania

Paweł Nowakowski
Prezes

Stowarzyszenia ITHN

Paweł Nowakowski

31.03.2022 r. Rada Miejska w Iłży przyjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia insygniów dla Gminy Iłża.

Post ze strony FB ITHN z 03.04.2022

Gmina Iłża ma nowy herb, jest nim trzy złote korony na błękitnym polu tarczy hiszpańskiej. Radni przyjęli także projekty pozostałych insygniów. Natomiast na sztandarze gminy i na łańcuchach znajdować się będzie tradycyjny herb miasta (na błękitnym polu tarczy renesansowej trzy złote korony, nad tarczą infuła). ITHN starało się przekonać decydentów do zatwierdzenia tradycyjnej formy herbu jako herbu wielkiego. Co prawda nie uzyskaliśmy formalnej odpowiedzi od Komisji Heraldycznej na pytanie dotyczące możliwości przyjęcia takiego znaku, niemniej komisja zgodziła się na wykorzystanie herbu wielkiego w wymienionych wyżej insygniach.

Nowy herb, nowa historia. Na stronie internetowej twórców projektu można przeczytać, że założycielką i właścicielką Iłży była kapituła krakowska. Z niecierpliwością czekamy na studium heraldyczno-historyczne może jeszcze coś odkrywczego dowiemy się o historii naszego miasta.

Ryc. 2 Zrzut strony Serwisu heraldycznego z kwietnia 2022 r. zawierający "odkrywczę" informacje o założycielce Iłży – kapitule krakowskiej.

Ryc. 3 Zrzut ze strony Serwisu heraldycznego K. Wójcikowskiego i R. Fidury z lutego 2023 r.
Po krytyce „rewelacji” okazuje się, że Iłżę zakładali jednak biskupi krakowscy.

Uzasadnienie heraldyczno- historyczne R. Fidury i K. Wójcikowskiego można odnaleźć w przypisie na stronie

https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_I%C5%82%C5%BCy

W odpowiedzi na uzasadnienie na stronie ilzhistoria.pl opublikowaliśmy artykuł P. Nowakowskiego pt. Uwagi do uzasadnienia heraldyczno-historycznego projektów symboli Gminy Iłża. Artykuł jest nie tylko krytyką dokonań autorów dokumentu, ale także Komisji Heraldycznej, która zaakceptowała słabe merytorycznie, zawierające wiele braków i błędów uzasadnienie.

Uwagi do uzasadnienia heraldyczno-historycznego projektów symboli Gminy Iłża.

16 kwietnia 2022 r. na stronie <https://herby.manifo.com/strona-glowna/get/7ef19500e93d3f9ef9d87dc4284d289f> ukazał się dokument pt. „Uzasadnienie heraldyczno-historyczne projektów symboli Gminy Iłża”, autorstwa Kamila Wójcikowskiego i Roberta Fidury. Opracowanie miało na celu przekonanie Komisji Heraldycznej do akceptacji przedłożonego projektu herbu i innych insygniów dla Gminy Iłża. Należy podkreślić, że zgodnie z tytułem dokumentu projekty dotyczą symboli gminy, a nie miasta. Najważniejszą częścią dokumentu, która miała wykazać słuszność przyjętej koncepcji projektów są dwa rozdziały – *Rys historyczny Iłży* i *Tradycje heraldyczne i sfragistyczne Iłży*. Pierwszemu z nich, autorzy poświęcają 1,5 strony. Niestety, przedstawiony materiał prezentuje niski poziom merytoryczny oraz czerpie

z ograniczonego i niepewnego zasobu źródłowego. Skutkuje to popełnieniem szeregu błędów rzeczowych, o których poniżej:

- wzniesienie zamku przypisano Iwonowi Odrowążowi w 1239 r., (w tym czasie biskup Iwo już nie żył; w historiografii ilżeckiej funkcjonuje błędny przekaz, iż budowniczym zamku był Radosław Odrowąż w 1139 roku)
- wskazano rok 1567 jako datę budowy ratusza, natomiast 1821 rokiem jego rozbiórki, (obiekt zbudowany został w 1576 r., a rozebrany w 1822 r.)
- stwierdzono, że fabryka fajansu działała od 1821 r. do 1903 r., (fabryka została założona w 1823 r. i funkcjonowała do 1885 r.)
- autorzy sytuują Zębiec w Starachowicach,

Jeszcze jedną błędną datację można odnaleźć w rozdziale *Charakterystyka Gminy Ilża*:

- autorzy wskazują, że siedziba powiatu znajdowała się w Ilży do 1918 r. (w rzeczywistości do 1915 r.)

Ryc. 4 Pieczęć Gminy Ilża
[źródło: Uzasadnienie ...]

Wyszczególnione pomyłki mogą wydawać się błahie lecz nie powinny pojawić się w tego typu dokumencie, przeznaczonym dla Komisji Heraldycznej. Uzasadnienie powinno być świadectwem rzetelnej wiedzy i staranności, szczególnie, że zostało ono sporządzone za pieniądze podatników. W rozdziale *Tradycje heraldyczne i sfragistyczne Ilży* zawarta jest istota uzasadnienia. Autorzy przyznają, że swoją wiedzę o przedrozbiorowej sfragistyce Ilży czerpali

z książki Henryka Seroki pt. *Heraldyka miast małopolskich do końca XVIII w.* Seroka zwięźle i merytorycznie wyjaśnił genezę herbu Ilży i wpływ biskupstwa na jego wizerunek. Już w pierwszym zdaniu podał kluczową informację – „Herb Ilży, należącej do biskupstwa krakowskiego...” Seroka zauważył, że przynależność miasta do biskupstwa miała odzwierciedlenie w heraldyce. Najpierw wyrażano to postacią biskupa, a od połowy XVII w. infułą biskupią. Uważa, że „uprawnienia do decydowania o herbach miast biskupich leżały, przede wszystkim w gestii biskupa, niezbyt chętnie sięgającego po herb kapituły.” W uzasadnieniu heraldyczno-historycznym nie znajdziemy jednak odniesienia do spostrzeżeń Seroki, który wyraźnie akcentuje znaczenie biskupa w kwestiach heraldycznych. Autorzy uzasadnienia nie dostrzegają (albo nie chcą dostrzec) tych ważkich konkluzji ponieważ burzy to ich koncepcję prymatu kapituły nad biskupstwem. W tym celu gotowi są nawet wyartykułować „nowatorskie”, stwierdzenie, że to właśnie kapituła była właścicielką i założycielką miasta Ilża. Autorytet i znawca średniowiecznej historii Polski, Jan Długosz w *Liber beneficiorum* wyraził odmienny pogląd, wskazując, że „Biskup krakowski jest jedynym ofiarodawcą i opiekunem, do którego należy majątek wspomnianego miasta [Ilża] i zamku.” Kapituła rzeczywiście współrządziła z biskupem, ale w ściśle określonych ramach prawnych. Samodzielnie zarządzała dobrami biskupimi w okresach wakatu na katedrze. Stwierdzenie, że była właścicielką i założycielką Ilży nie znajduje potwierdzenia w źródłach.

Autorzy pomijając kwestię wpływu biskupstwa na heraldykę ilżecką fałszują jej przekaz. Z tego powodu w uzasadnieniu brak jest oceny znaczenia infuły w heraldyce miasta i gminy. Poglębiona analiza roli infuły winna znaleźć się w dokumencie przede wszystkim dlatego, że projekt nowego herbu gminy powinien opierać się na dawnej heraldyce gminnej, której istnienia autorzy nawet nie są świadomi. Po utracie praw miejskich Ilża stała się gminą od roku 1869 i była nią do 1925, używając wtedy herbu trzy infuły.

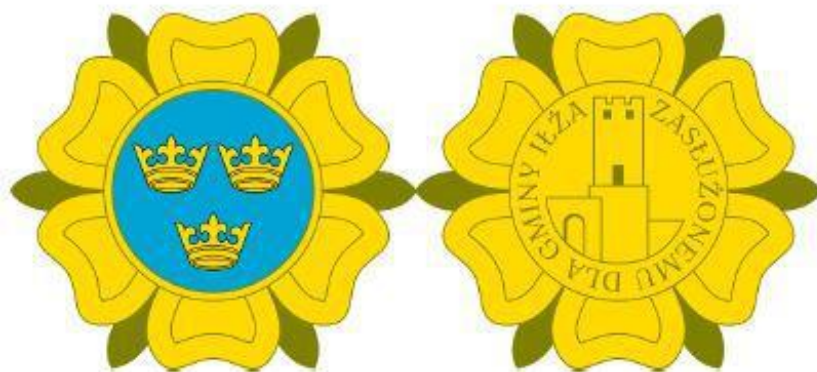
Odcisk pieczęci z 1778 r. [źródło: Archiwum Diecezji Sandomierskiej]

Herb Ilży z okresu międzywojennego [źródło: Archiwum Państwowe w Kielcach]

Tworząc uzasadnienie autorzy najczęściej czerpali z opracowań przekrojowych, takich jak *Leksykon miast polskich*, *Miasta polskie w tysiącleciu*, *Herby miast polskich*, *Herbarz miast polskich*. Z racji rozległości tematu nie zawierają one szczegółowych informacji o interesujących nas herbach. Wiele opracowań, które wykorzystano pochodzi z lat 60. XX w. i nie uwzględnia nowych ustaleń. Jedynie wspomniany już H. Seroka w *Heraldyce miast małopolskich* i K. Głowacki w *Heraldyce historycznych miast regionu sandomiersko-kieleckiego* bardziej przybliżają heraldykę ilżecką. Autorzy w ogóle nie odnieśli się do najnowszych źródeł regionalnych, które przecież istnieją i stanowią jak dotąd jedyne, szczegółowe opracowania poświęcone heraldyce lokalnej. Gdyby do nich sięgnęli, nie musieliby dywagować nad zawartością odcisku pieczęci z 1778 i 1789 r. Odnaleźliby wyraźny odcisk tej pieczęci, a nawet odczytali jej legendę. Ze współczesnych źródeł regionalnych można również dowiedzieć się jaki był herb miasta w okresie międzywojennym, którego wizerunku autorzy nie są pewni, pisząc – *Płaskorzeźba na budynku magistratu z tego okresu podpowiada jak mógł w owym czasie wyglądać ilżecki herb*. Lokalna heraldyka nie obfituje w mnogość opracowań. Zapoznanie się z całą literaturą

jej poświęconą nie nastęcza większych trudności, a co niewątpliwie należało do obowiązku autorów uzasadnienia, jako warunek gruntownej znajomości tematu. Biorąc pod uwagę fakt, iż zarówno treść opracowania jak i przypisy nie zawierają żadnych odniesień do regionalistów można wysnuć wniosek, iż autorzy nie podołali temu zadaniu. Ponadto, należy wskazać na kuriozalny, pseudonaukowy sposób tworzenia niektórych przypisów. Wiele z nich to w rzeczywistości uzupełnienie podpisu grafik.

Medal Honorowy Gminy Iłża [źródło: Uzasadnienie ...]

Uzasadnienie oprócz tekstów zawiera również projekty graficzne. W stosunku do pierwotnych projektów poprawiono formę koron i zmieniono grot drzewca sztandaru gminy. W pierwszym założeniu miał on kształt infuły, ostatecznie jest stylizowanym herbem miasta. W mojej ocenie, najsłabszym elementem insygniów jest Medal Honorowy Gminy Iłża, którego forma nie koresponduje z jego przeznaczeniem.

Należy jednak zauważyć, że opracowanie zawiera dobrej jakości zdjęcia najstarszych odcisków pieczętnych, znanych do tej pory z niewyraźnych fotografii i przecierek.

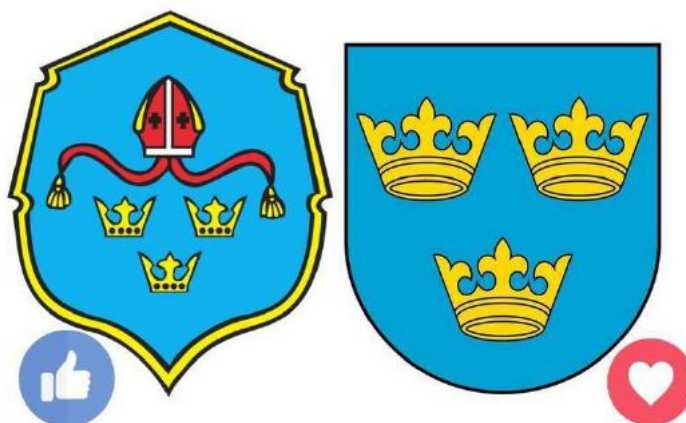
Paweł Nowakowski

Post ze strony FB ITHN z 14.05.2022 r.

Herb gminy (nie miasta) ostatnio przyjęty przez Radę Miejską w połowie nawiązuje do iłżeckiej tradycji heraldycznej. W artykule pt. Infuła w heraldyce Iłżeckiej znajduje się stwierdzenie: " odrzucenie infuły to pewny sposób pozbawienia przyszłego oficjalnego herbu istotnego działu dziedzictwa przeszłości i indywidualizmu. W konsekwencji powstanie tworu fasadowego, zdeterminowanego przez wymóg unifikacji, oderwanego w połowie od tradycji i na pewno w znacznym stopniu nie akceptowanego przez mieszkańców. Doświadczenia minionych lat wskazują, że herb pozbawiony infuły, nigdy nie będzie dla iłżan znakiem pierwszoplanowym. Zostanie skazany na funkcjonowanie

w wąskiej przestrzeni oficjalno-urzędniczej. Sfera osobista pozostanie domeną herbu z infułą."

Potwierdzeniem przywiązania ilżan do tradycyjnego herbu znalazło swój wyraz w ankiecie rozpisanej przez stronę ilżecki ankiet.

W ankiecie przeprowadzonej na stronie FB Bartłomieja Swata 113 głosów otrzymał stary herb, nowy 7 głosów.